
Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) beslutar att [redacted] inte gjort sig skyldiga till oredlighet i forskning.

Bakgrund

Den 5 oktober 2020 inkom en anmälan om oredlighet i forskning till nämnden. Anmälan avser två studier, en pilotstudie ”PAX i skolan” och studien ”PAX i Skolan — En kluster-randomiserad kontrollerad utvärdering av effekter på studiemiljö, lärande, psykisk hälsa och kostnadseffektivitet av att införa en klassrumsbaserad intervention” (nedan kallad huvudstudien).

Pilotstudien genomfördes av [redacted]. Den är avslutad och har sammanfattats i forskningsrapporten [redacted] Pilotstudie av PAX i skolan - En kulturanpassad version av PAX Good Behavior Game (nedan kallad pilotstudierapporten).

Huvudstudien är i ett tidigt skede. Det är främst planering och ansökan om etikprövning som skett vid tiden för anmälan. I huvudstudien deltar [redacted]

Anmälan omfattar kritik kring många olika aspekter i de båda studierna, bland annat oredlighet i forskning i form av fabricering och förfalskning. När det gäller pilotstudierapporten menar anmälaren bland annat att den innehåller förvanskning av tidigare forskning, avsaknad av exakta uppgifter om hur studien är upplagd och bias i slutsatser och diskussion. När det gäller huvudstudien anser anmälaren att den etiska ansökan innehåller förvanskning av tidigare forskning, vilseledande information, utelämnande av information och fabricering av ett estimat om bortfall.

De anmälda bestrider att de gjort sig skyldiga till fabricering eller förfalskning.

De forskare som deltagit i pilotstudien anför i sitt yttrande till nämnden att hänvisningarna till tidigare studier är adekvata. De menar att de inte förstör positiva resultat och negligerar negativa resultat, bortser från risker eller dylikt. Såväl

deskriptiva data som analyser är transparenta i rapporten och effektstorlekar är tydligt presenterade. Även risker och hur de kan hanteras tas upp i rapporten.

De forskare som arbetar med huvudstudien anför att den sammanfattande beskrivning av tidigare forskning som de gjort i den etiska ansökan är rimlig och i linje med vad som är brukligt. De betonar även att forskningen vid tiden för anmälan ännu inte påbörjats utan endast planerats och etikprövats.

Nämnden har inhämtat ett sakkunnigutlåtande i ärendet. Den sakkunniga¹ bedömer att det som tas upp i anmälan kring pilotstudien inte utgör fabricering eller förfalskning. Påståendet om förvanskning av tidigare forskning får enligt den sakkunniga närmast anses utgöra missförstånd från anmälares sida kring hur forskarna formulerat sig. När det gäller kritiken mot att pilotstudien inte innehåller exakta uppgifter om hur studien utfördes menar den sakkunniga att den som är kunnig i statistiska analyser förstår och att det inte är fråga om någon form av oredlighet. Forskarna har vänt skalan när det gäller prosocialt beteende (tabell 3), vilket enligt den sakkunniga gör att just detta resultat framstår som besynnerligt när det diskuteras. Hon bedömer dock inte att det är fråga om manipulering, utelämnande eller undanhållande av resultat. När det gäller påståendet om bias i slutsatser och diskussion i pilotstudien är den sakkunniga av uppfattningen att forskarna belyser såväl positiva som negativa resultat och att man också understryker studiens begränsningar och att den bör tolkas med försiktighet. Hon påpekar även att ett av syftena med studien var att studera implementeringen av PAX i skolan, vilket till stor del handlade om att undersöka hur lärare och elever upplevde interventionen och att studien inte endast handlade om huruvida interventionen ledde till ändrade beteenden i klassrummen.

När det gäller huvudstudien bedömer den sakkunniga inte heller att det är fråga om fabricering eller förfalskning. Hon anser inte att huvudstudien innehåller förvanskning av tidigare forskning utan att forskarna har hänvisat till studier av både GBG, Good Behaviour Game, och till PAX GBG. Eftersom den forskningen baseras på samma teoretiska grund och procedurer finner hon ingen grund för att sättet att hänvisa är ett tecken på förfalskning. När det gäller kritiken kring vilseledande information avser den påståendet om att det är en RCT (randomiserad kontrollerad studie) som ska genomföras samt att en del av interventionen sägs bestå av att läraren slumpmässigt fördelar ordet. Den sakkunniga menar att forskarna ärligt har beskrivit design och genomförande och kallat studien för "kluster-randomiserad studie", vilket inte är vilseledande. När det gäller de påtalade bristerna i informationen om ersättning till skolorna för att delta, hur vårdnadshavare informerats om studien och anknytning till lärosäte bedömer den sakkunniga att informationen inte är bristfällig på ett sådant sätt att det skulle kunna vara fråga om förfalskning. Avslutningsvis anser den sakkunniga att det inte stämmer att det estimat om bortfall som görs utgör en fabricering. Det handlar i stället om en bedömning som forskarna gör, vilket svårligen kan betraktas som en fabricering av något faktiskt tillstånd eller utfall.

¹ Christina Segerholm, professor i pedagogik vid Umeå universitet.

Motivering av beslut

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 § ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Planering, genomförande eller rapportering av forskning

De avvikelser som kan utgöra oredlighet i forskning ska enligt definitionen i 2 § lagen ha begåtts vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Formuleringen innebär enligt förarbetena att begreppet oredlighet avser avvikelser under hela forskningsprocessen.² Med rapportering avses både publicering och andra typer av offentliggöranden.³

Den anmälda pilotstudien har rapporterats och avslutats och omfattas således av 2 §. Arbetet med huvudstudien har planerats bland annat genom en godkänd ansökan om etikprövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor och pågår sedan en tid tillbaka. Även huvudstudien omfattas därmed av 2 §.

Fabricering, förfalskning eller plagiering

De former av oredlighet som nämnden ska pröva är fabricering, förfalskning och plagiering. Begreppen är inte definierade i lagen, men i förarbetena refereras till att de finns beskrivna i forskningsetiska kodexar och riktlinjer som till exempel Den europeiska kodexen för forskningens integritet⁴.⁵ De redogörs också för i Vetenskapsrådets publikation God forskningssed⁶. Fabricering beskrivs, enligt förarbetena, ofta som att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga. Med förfalskning avses manipulering av forskningsmaterial, utrustning eller processer eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är motiverat. Slutligen är beskrivningen av plagiering att en forskare använder andras texter, idéer eller arbeten utan att ge tillbörligt erkännande till ursprungskällan.⁷

Pilotstudien

Det som i anmälan anses vara oredlighet i forskning avser förvanskning av tidigare forskning, avsaknad av exakta uppgifter om hur studien är upplagd och bias i slutsatser och diskussion. Den sakkunniga anser dock inte att det är fråga om fabricering eller förfalskning.

² Prop. 2018/19:58, s. 100.

³ Prop. 2018/19:58, s. 49.

⁴ Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Reviderad utgåva. Berlin: All European Academies (ALLEA); 2018, kap. 3.1.

⁵ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

⁶ God forskningssed. Stockholm: Vetenskapsrådet; 2017, kap. 8.

⁷ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

Nämnden delar den sakkunnigas bedömning. Exempel på tidigare forskning har beskrivits i pilotstudien och såväl positiva som negativa forskningsresultat, risker och begränsningar med den aktuella studien har berörts på ett sådant sätt att det inte är fråga om fabricering eller förfalskning.

Huvudstudien

Det som i anmälan tas upp som oredlighet forskning i huvudstudien avser förvanskning av tidigare forskning genom att information om riskerna med den intervention som ska genomföras undanhålls eftersom resultat från tidigare studier inte presenteras. Därutöver menar anmälaren att forskarna varit vilseledande i den information de givit om studiens design och genomförande, estimerat bortfall med mera.

I likhet med den sakkunnige bedömer nämnden att forskarnas beskrivningar i huvudstudien av tidigare forskning, risker, studiedesign, uppskattningar av bortfall med mera inte brister på ett sådant sätt att det är fråga om förfalskning eller fabricering enligt lagens mening.

Sammanfattningsvis finner nämnden därför att

[REDACTED]
[REDACTED] inte gjort sig skyldiga till oredlighet i forskning.

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av kanslichefen Karin Nylén.

Thomas Bull
Ordförande

Karin Nylén
Kanslichef